

TEHETSÉGGONDOZÁS KODÁLY SZELLEMÉBEN

**A PSALMUS HUMANUS MŰVÉSZETPEDAGÓGIAI EGYESÜLET
2018. FEBRUÁRI TANÁR-TOVÁBBKÉPZÉSÉNEK
BESZÁMOLÓIBÓL**

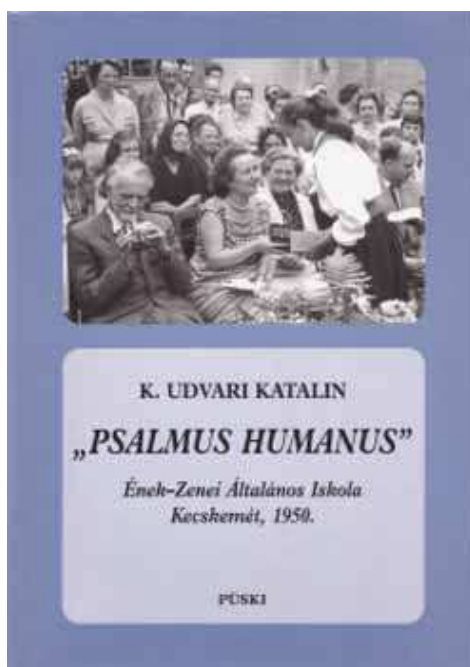

**Ráduly Ildikó (1975) ének-zene- és szolfézstanár, karnagy
(Csömöri Krammer Teréz Zenei AMI, igazgató)**

2018. február 2-4. között a Tehetséggondozás Kodály szellemében – A/8591/2016. számú 30 órás pedagógus akkreditált továbbképzési programon vettem részt. A program egy vezérfonal mentén, de igen széles körűen mutatta be a kodályi zenepedagógia megjelenését különböző területeken. A Psalmus Humanus Művészetpedagógiai Egyesület által szervezett és támogatott képzés magas színvonalon változatosan valósította meg alapvető célkitűzését, hogy

bemutassa, Kodály pedagógiai elveinek ma éppoly jogosultsága van, mint félszáz évvel ezelőtt.

Az előadások közül kiemelném azokat, melyek mindennapi munkámban kiemelten hasznosítható módszertani ismereteket, konkrét szakmai tanácsot adtak, vagy gondolatébresztőként hatottak rám. Zeneiskolai igazgatóként és szolfézstanárként dolgozom, zeneóvodás, előképzős csoportjaim mellett, B tagozatos osztályom is van, illetve középiskolai szakirányú felvételire felkészítő pedagógiai munkát folytatok. Két felnőtt kórus vezetőjeként pedig az amatőr énekkari tevékenységben veszem ki részem. Az elmúlt 20 évben, szakmai munkám során, ének-zene tagozaton, majd emelt szintű évfolyamokban és általános tantervű osztályokban is tanítottam elsőtől tizedik évfolyamig. Számomra sosem volt kérdés, hogy zenetanárként elsődleges feladatom, hogy a zene mindenki számára elérhető, tanulható és végső soron megszerethető legyen pedagógiai munkám révén is

A továbbképzés bevezető előadásában *K. Udvari Katalin*, a bemutatott írásos és képi dokumentáció segítségével tisztán és világosan mutatta be Kodály Zoltán alapvető pedagógiai elképzelését, melyet a zenei tagozatú iskolák, osztályok létrehozásával elérni kívánt: „Legyen a zene mindenkié”. A szavak a gyakorlatban gyorsan és eredményesen valósultak meg. Ráadásul az igen nehéz 50-es években, mikor sem a politikai szemlélet, sem az ország anyagi helyzete nem kedvezett a szellem szabad fejlődésének. Mégis, az akkori pedagógusok hihetetlen eredményeket értek el és a mai napig ható folyamatot indítottak el tanár-tanítvány, majd tanítványból tanárrá lett emberek által.

Az alapvető kérdés mai nap is aktuális. Az azóta publikált kutatások, felmérések a 70-es évektől alátámasztják a feltételezést, miszerint a zenetanulás transzfer hatása minden területre kiterjed. Komplex személyiségfejlesztést, hatékony értelmi és érzelmi fejlődést generál, pozitívan befolyásolja és támogatja az eredményes és sikeres életutat.

A Hétszínvirág szakmai programban részt vevő tanulóknál, és más intézményekben, különböző fogyatékossgal élők (gyengén látó, vak, értelmi fogyatékossgal, valamely betegséggel küzdők és mozgáskorlátozottak) esetében ugyanezt a hatást tapasztalták és eredményeik bizonyítják, bármely más művészeti ág – képzőművészet, tánc, költészet –hatotta át nevelésüket.

Kaibinger Pál (PSALMUS HUMANUS Művészetpedagógiai Egyesület)

Kaibinger Pál gyógypedagógus, énektanár előadásában is kutatásokkal, saját szakmai tapasztalataival támasztotta alá mindezeket, de kihangsúlyozta, hogy a magas szintű szakos tanárképzés elengedhetetlen lenne az ezen a területen éneket, zenét tanító pedagógusok és a gyerekek számára.

A néptánc már a kezdetektől része volt az ének-zene tagozatú iskolák programjainak, mely később a táncház mozgalomban, helyi közösségekben, hagyományörző csoportokban a gyerekek mellett, felnőtt generációk életének részévé válhattak. Ma sincs ez másképp. Kovács Henrik néptánc tanár-adjunktus a néptáncban rejlő lehetőségek sokszínűségét mutatta be látványos és gyakorlati példákkal, melyeknek bizonyos része akár szolfézs órán vagy tanórán kívüli zenés programokban is hasznos és élményt adó foglalkozásként alkalmazható.

Dr. Pásztor Zsuzsa munkaképesség-gondozás a zeneoktatásban előadása szintén a komplexitást, a holisztikus szemléletmód elfogadását és elsajátítását hangsúlyozta. Kiváló előadói készsége és humora pontosan rámutatott a mai oktatás furcsa torzulásaira és az eredménytelenség okaira és arra, hogy milyen nagy szükség volna a tanárképzésben a Kovács-módszer megismerésére, oktatására a hatékonyabb tanítás és tanár diák egészségmegőrzése érdekében.

A művészeti ágak sokfélék, a művészeti nevelést kiemelten kezelő pedagógiai programok különbözőek, de abban megegyeznek, hogy a művészetek és kiemelten a zenei nevelés különösen jó hatással van a gyermekek értelmi és érzelmi képességeinek fejlesztésére és a teljes személyiségfejlődésre.

Miért kell ezt ma mégis magyarázni, miért szorul háttérbe a ma iskolájában a művészeti nevelés-oktatás?

Gyakori válasz, hogy a világ társadalmi, gazdasági, politikai változásai kedvezőtlen hatással vannak az úgynevezett hagyományos értékrend megtartására. Elértéktelenedik minden, ami a lelket-szellemet segíti: a zene, tánc, a képzőművészet ezer ága, a sport, a költészet, a színjátszás. Nincs szükség hosszadalmas tanulásra, könyvekre, gyakorlásra és sorolhatnám tovább. Miközben az iskolákból – alap, közép és felsőfokon egyaránt – kiszorulnak a művészeti ágak, nincs idő ezekre, hiszen a gyerekeknek tanulni kell, nyelvvizsgára, informatikai, matematikai ismeretekre és eredményekre van szükségük a boldoguláshoz. Mondják ezt a szülők, pedagógusok egyaránt, és ezt a véleményt erősíti a média is sokszor. Az iskolaigazgatók pedig a megfogalmazott igényekre igazított választ adnak, eszerint készül az iskola programja, ez alapján rangsorolnak tantárgyakat. A városok iskolái, különösen

az elit iskolák, meghatározóbbak és eredményesebbek, eredményeiket szélesebb körben megismerhetik, ezzel pedig a társadalmi megítélést befolyásolják. Ráadásul az erős központosítás révén még a másképpen gondolkodók életterét is beszűkítik, egyre kevesebb az alternatív program, így ezek eredményei is nyilván kevesebbekhez érnek el. A hátrányos helyzetű vagy felzárkóztatást igénylő tanulók egyre jobban kiszorulnak az oktatási vezetés látóteréből, miközben a mindennapokban ez jelenti a legnagyobb feladatot az iskolákban. Pedig kézenfekvő megoldást jelenthetne erre az égető problémára a mindennapos énekórák, művészeti foglalkozások biztosítása.

De nem lehet mindent a külső tényezőkre fogni. A nagyszerű kodályi kezdeményezés, Békés-tarhos és Kecskemét példáját követő ének-zenei tagozatú iskolák elterjedése és az ország oktatási rendszerét meghatározó eredményessége ellenére ez a folyamat megtorpant. Egyre szűkebb kör számára vált elérhetővé, a verseny és a tehetséggondozás előtérbe került, elveszett a „legyen a zene mindenkié” gondolat. A tanárképzésben a hivatás és a módszertani tudás háttérbe szorult, az elméleti és kicsit finomkodó zenei szaktudás lett a mindenható érték. A kettő megfelelő egyensúlya helyett az utóbbi javára tolódott el a hangsúly. Valahogy úgy, ahogy a sportban már csak szakosztályokban lehet jó pénzért sportolni, de a sport grundvilága eltűnt a gyermekeink életéből. A mai tanárképzésben a tanulói kompetenciák fejlesztésének hangsúlyozása során is rangsorolás történik, és az esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség, mint különálló kompetencia jelenik meg a többi mellett (anyanyelvi, idegen nyelvi, matematikai, természettudományos-technikai, digitális, szociális-állampolgári, önálló tanulás). Holott a kompetencia alapú oktatás csak komplex módon tudja kifejteni hatását. Az elkülönítés csak az értelmezést kell, hogy segítse, a pedagógiai munkában pedig komplex fejlesztésnek kell megvalósulni és a tanárnak teljesen világosan kell látni, hogy egyik a másik rovására nem fejleszthető.

Iskolaigazgatóként, pedagógusként sokszor szembesülök ezekkel a problémákkal. Mégis véleményem szerint a pedagógus személyisége, tudása és elhivatottsága szelíd erővel győz meg tanulót, szülőt, szélesebb környezetet a művészeti nevelés szükségességéről. De ehhez széles látókörű, nyitott szemléletű és gondolkodó, innovatív tanárookra és vezetőkre van szükség, akik a saját szakterületükön keresztül minden kompetencia fejlesztésére képesek.

A továbbképzés pontosan ezt a szemléletet közvetítette: A nyelvtanulás és a zene kapcsolatának egymást erősítő hatását már a 70-es években írt tanulmányok is megemlítik, ma pedig hozzáférhetőek azok a tankönyvek, amik az angol és német nyelvoktatást segítik a zenei nevelésen keresztül. Az egyre

szaporodó nyelvi tagozatos vagy nemzetiségi osztályokban ezeket a tankönyveket nyugodtan lehet használni és hasznosítani.

Az óvodában és kisiskolás korban napi gyakorlattá tett éneklés, gyermekjáték természetes módon válik részévé a gyerekeknek. Az iskolai kóruséneklés nem elvesztegetett idő, hanem egy értékteremtő és bármely iskolai alkalmat gazdagító tevékenység lehet. Ezt elsősorban vezetői szinten kellene elfogadni és megérteni, mert a hiányzó támogatói közegben megrekedhet még a legkiválóbb pedagógus is.

Kókás Klára kecskeméti gyerekekkel, 1976, (NOL.hu)

A Kókás-módszer, a népdalaink mélyebb megismerése, a drámapedagógia, a költészeti és a képzőművészeti módszerek mindegyike, ha az értékelvűség hatja át – jól kombinálhatók a Kodály-módszer iskolai és zeneiskolai ének-zene tanítás során.

Vass Veronika előadásában hangsúlyozta, hogy a korai kisgyermekkorban az ének, a mondókák, a különböző kis játékok a gyermekek érzelmi biztonságát teremtik meg. Később a 2-3 éves gyerekeknek tartott zenés foglalkozások is ezt segítik. Enélkül az érzelmi biztonság nélkül élni sem tudnánk. Közvetlen környezetemben a Ringató, Baba-mama klubok igen népszerűnek, talán inkább divatosnak számítanak. Sok fiatal édesanya, édesapa viszi apró gyermekét ilyen foglalkozásokra. Számomra itt az a kérdés merül fel, hogy vajon milyen értékek és tudás alapján zajlanak a foglalkozások. Láttam számtalan jó példát, de sajnos

kevésbé jókat is, különösen a képzetlen, sokszor jó szándékú, de átfogó ismeretekkel nem rendelkező foglalkozásvezetőknél.

Dr. Mindszenty Zsuzsanna bár a kóruséneklésről tartott előadást, de az ott elhangzottak erre is rímelnék. Értékelvűség, igényesség és különösen az emberi hang, az éneklés tevékenységén keresztül megszerettetett zene kellene, hogy meghatározza minden szinten a zenei neveléssel foglalkozókat. Tehát a kodályi zenepedagógiai elvek ismerete, megértése nélkül könnyen elcsúszhatnak a dolgok a zenei igénytelenség felé, vagy csak egyszerűen nem a korosztálynak megfelelő zene közvetítésére. Mely hangszerek használata indokolt és milyen mértékben ezeken a foglalkozásokon és később az óvodában, iskolában. Ahogy *Baráth Zoltán* a számítógép és a zenetanulás sokszínű lehetőségeit bemutatta, úgy a feltett kérdése, miszerint Mi a jó/értékes zene? - azóta is folyamatosan gondolkodásra késztet. Elhangzott az a megfogalmazás, hogy minden lehet jó zene, ha nekem vagy másnak tetszik... igaz. De a kérdés nem itt kezdődik. A kérdés az, hogy tudom-e miért tetszik nekem ez a zene? Miért gondolom én, hogy ez jó/értékes zene?

Véleményem szerint fontos, hogy formailag, hangzásvilágában, énekelt zeneművek esetén szöveg és ének kapcsolatában természetes, egyedi és harmonikus legyen, egyben mondanivalója, tartalma őszinte és kisebb vagy nagyobb mértékben katartikus legyen. Pusztán mert a szerzőnek van „két” remekműve, még nem biztos, hogy a többi ötven is jó stb. Óvatosságra kell, hogy intsenek a tömegtermékek, a szakmában készült, olcsó sikerre törő, felszínes darabok, énekek, dalocskák. A másik nagyon fontos dolog, hogy annak a korosztálynak megfelelő legyen hangterjedelmében, szövegében, előadásában, akiknek szánjuk és mindenképp fejlesztő hatású legyen. Nem lehet eltekinteni attól, hogy mindeközben zenei hallást, ritmuskészséget, intonációt és szép éneklést, szövegértést fejlesztünk indirekt módon. Bóvilit nem adhatunk a gyerekeknek. A felelősség a tanáré, a foglalkozást vezetőé, de felelőssége van a médiának, hiszen az értéktelen termék éppúgy népszerűsíthető, mint a tartalmas, sőt, talán könnyebben is. De felelőssége van a vezetőknek és az oktatás irányítóinak, mert egy már jól bevált, eredményes koncepció népszerűsítése, alkalmazása nem lehet hirtelen fellángoló szövegek része.

Az eredeti kodályi elgondolás, az arra épülő logikus módszertan tanulható és továbbgondolható. Eredményei világosan kimutathatók, nem tekinthető egy letűnt kor ósdi emlékezetének. Akkor és most is korszerű, gyermekközpontú oktatási koncepció, melyben társadalmi, anyagi, képességbeli különbségektől függetlenül mindenki számára biztosított a teljes személyiséget átható fejlődés. Tudatosan, tervezetten kell a lehető legszélesebb körben alkalmazni, adaptálni helyzetekhez, lehetőségekhez, kihívásokhoz, más szakterületekhez. A tanárképzés minden területén – nem csak a zenei képzésben – ismerni kell

ahhoz, hogy a zenetanárok, iskolai énektanárok, kórusvezetők munkája érthető és elfogadható legyen pedagógustársaik és iskolavezetők számára. Az ének-zene tanárképzésben pedig elengedhetetlen elvárás a magasan képzett és széles látókörű pedagógus, a módszertan alapos ismerete és alkalmazni tudása. Ez teremtheti meg - bölcsődétől a középiskoláig - a feltételét a szabad, dinamikusan változó és fejlődő, hatékony oktatási rendszernek.

Csömör, 2018. február 15.